

Takım Sporları Sporcularının Değerler ve Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Kerim Ali AKGÜL^{1†}, Hakan SUNAY²

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi, Sivas.

²Ankara Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi, Ankara.

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 14/07/2023

Kabul Tarihi: 05/12/2023

Online Yayın Tarihi: 31/12/2023

Öz

Bu çalışmanın amacı İç Anadolu Bölgesinde takım sporları yapan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin değerler ve şiddet eğilimlerinin karşılaştırmalı incelenmesidir. Araştırmanın evrenini İç Anadolu Bölgesinde takım sporları yapan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır, araştırmanın örneklemini ise Ankara, Konya, Sivas, Karaman illerinde takım sporları yapan 405 Spor Bilimleri Fakültesi öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formunun yanı sıra Bireysel değerler Envanteri ve Takım Sporları Şiddet Eğilim ölçeği kullanılmıştır. Veriler JAMOVI programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normalliği çarpıklık ve basıklık gibi betimsel istatistiklere dayalı olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre uygun istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Bulgulara göre katılımcıların bireysel değer envanteri alt boyutları incelendiğinde değerlere yönelik ortalamalar yüksek bulunmuştur. Takım sporları şiddet eğilimi ölçeği alt boyutları incelendiğinde bireylerin şiddet eğilim ortalaması düşük bulunmuştur. Cinsiyet, sınıf, branş değişkenlerine göre çeşitli alt boyutlarda anlamlı fark bulunmuştur. Bireysel değerler ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için yapılan korelasyon testine göre orta düzeyde negatif yönde ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak bireylerin değer ve şiddet eğilimleri çeşitli değişkenlere göre farklılık göstermektedir ve değerlere yönelik algıları yüksek olan bireylerin şiddet eğilimleri düşüktür.

Anahtar Kelimeler: Spor, Değerler, Sporda değerler, Şiddet, Sporda şiddet

Investigation of the Relationship between Values and Violence Tendencies of Team Sports Athletes

Abstract

The aim of this study is to comparatively examine the values and violence tendencies of the students of the Faculty of Sports Sciences who play team sports in Central Anatolia Region. The population of the study consists of the students of the Faculty of Sports Sciences who play team sports in the Central Anatolia Region, and the sample of the study consists of 405 students of the Faculty of Sports Sciences who play team sports in Ankara, Konya, Sivas, Karaman provinces. Personal Information Form prepared by the researcher as well as Individual Values Inventory and Team Sports Violence Tendency Scale were used as data collection tools. The data were analyzed using JAMOVI program. Normality of the data was evaluated based on descriptive statistics such as skewness and kurtosis. According to the results obtained, appropriate statistical methods were used. According to the findings, when the sub-dimensions of the individual value inventory of the participants were examined, the averages for values were found to be high. When the sub-dimensions of the team sports violence tendency scale were examined, the average of violence tendency of the individuals was found to be low. Significant differences were found in various sub-dimensions according to gender, class and branch variables. According to the correlation test conducted to evaluate the relationship between individual values and violent tendencies, a moderate negative relationship was found. As a result, values and violence tendencies of individuals differ according to various variables and individuals with high perceptions of values have low violence tendencies.

Key Words: Sport, Values, Values in sport, Violence, Violence in sport

* Bu çalışma, 1. yazarın, 2. yazar danışmanlığında tamamlanan “İç Anadolu Bölgesinde takım sporları yapan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin değerler ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” başlıklı Yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

† **Sorumlu Yazar:** Kerim Ali AKGÜL, **E-posta:** kerimali.akgl70@gmail.com

GİRİŞ

Toplumların binlerce yıllık birikimleriyle ortaya koydukları değerler, toplumların kültür ürünleridir. Değerler toplumun kimliklerinin belirtileridir, parmak izine benzer ve insan hareket ve davranışlarının temellerini meydana getirir (Canatan, 2008). Değerler kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütlerdir (Hitlin ve Piliavin, 2004). Bu bağlamda insanların ortaya koyduğu davranışlarına dolaylı olarak veya doğrudan değerler aracılığıyla yön verilmektedir (Dilmaç, 2002). Birçok sosyal bilimcinin üzerinde durduğu ‘Değerler’ üzerine birçok çalışma yapılmış ve birçok tanım ortaya koyulmuştur. Aydın’a göre değerler, bir bireyin farklı durumlarda ortaya koyduğu davranışlarına yön veren köklü inançlar, bireylerin davranış ve tutumlarını belirleyen ölçütlerdir (Aydın, 2018). Değerler, davranışlara kaynaklık sağlayan ve onları yargılamayı sağlayan anlayışlardır. Değerler herhangi bir kimsenin neyi veya neleri önemli gördüklerini manalandırarak tercihleri, istekleri, arzu edilen ve edilmeyen hususları belirtir (Erdem, 2003). Bir başka tanımla değerler bireyin göstermiş olduğu davranış ve tutumlar üzerinde sürekli olarak bulunan etkilerinin var olduğuna inanılmakta ve yaşamımız içerisinde uygun olan ya da uygun olmayan, tercih edilen ya da tercih edilmeyen şeyler hakkındaki yargılarımız ile alakalı olduğu söylenmektedir (Robbins, 1994; Rokeach, 1973).

İnsanın oyun oynama niteliğinden kaynaklanan spor, rastlantısal olarak, bireylere göre değişim gösteren, isteyenini istediğini gerçekleştirdiği bir hareket noktasında değil, aksine sportif modeller bütünüdür (Öngel,1997). Spor yoluyla insanlar adil oyunun değeri, kazanma durumunda yüce olma, işbirliği halinde çalışma, yenilgiyi zarafetle kabullenme, etnik köken, ırk, cinsiyet ve sınıf engellerini ortadan kaldırma, anlayış ve dostluk ortaya çıkarma, disiplinli ve düzenli çalışma, kurallara uyma, hoşgörü, özgüven, sportmenlik, adalet, sabır gibi ahlaki ve toplumsal değerleri öğrenmektedir (Kirschenbaum, 1995; Waddington, 2002). Sonuç olarak sporda mühim olan rakibe saygı duyma, kurallara uyma ve ona değer vermedir. Yani sporun spor olmasını sağlayan belirli bir kuralların olması ve bu kurallara uygun hareket edilmesidir. Sportif ilkelere ve kurallara uyulmadığı takdirde orada artık sporun dışında bir kavga ya da kargaşadan bahsedilebilir (Tanrıverdi, 2012). Böylece sporda istenmeyen davranışların ortaya çıkması için kaçınılmaz hale gelir (Altın ve Altın, 2022). Spor ortamındaki öfke ifade tutumu birçok noktada sportif performans ve sonuca etki eden, bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Barsbuğa ve ark., 2022). Spor olgusuna dâhil olan oyuncuların, oyunun gergin ortamında, fayda ve menfaatlerden bilerek feragat ederek, rakibinin karakterine, evrensel ahlaka saygı göstermesi ve uyum içinde en mükemmelini ortaya koyması gerekmektedir. Mertçe, dürüstçe ve saygıyla oynanan bir oyunda rakibe karşı sıkıntı ve şiddet kullanılmamalıdır. Mağlup olan rakibe saygı gösterilmelidir. Çünkü bu insan haysiyetine karşı gösterilen bir saygıdır. Haysiyetli ve başarılı bir rekabet etmek ve kazanmak kişisel onur ve şeref tarafından da yükselme manasını taşır (Öngel,1997). Bu çalışma günümüzde birçok kez karşılaştığımız sporda şiddet olaylarına bir çözüm önerisi sunabilmek adına takım sporları yapan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin değerler ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

İç Anadolu Bölgesinde takım sporları yapan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin değerler ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı, nicel araştırma yaklaşımlarından ilişkisel araştırma modeli ile zaman boyutunda kesitsel olarak betimsel nitelikte yürütülmüştür. İlişkisel araştırma, iki veya ikiden daha çok değişken arasındaki ilişkinin derecesini ve yönünü tespit etmeyi amaçlar (Creswell, 2012).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, İç Anadolu Bölgesinde takım sporları yapan spor bilimleri fakültesi öğrencileri, örnekleme ise Ankara (Ankara Üniversitesi), Konya (Selçuklu Üniversitesi), Sivas (Cumhuriyet Üniversitesi), Karaman (Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi) illerinde takım sporları yapan 230 Erkek, 170 kadın olmak üzere toplamda 405 spor bilimleri fakültesi öğrencileri oluşturmuştur. Ancak 5 öğrenci ölçekleri uygun şekilde doldurmadığı için veri setinden çıkarılmıştır. Grup oluştururken amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubuna çalışmaya katılmadan önce takım sporları sporcusu olup olmadıkları sorulmuş ve takım sporcusu olan öğrencilere ölçek uygulanmıştır. Bu kapsamda katılımcılar spor bilimleri fakültesi öğrencisi ve aynı zamanda takım sporları sporcusudur.

Veri Toplama Araçları

Bireysel Değerler Envanteri: Katılımcıların Bireysel Değerler düzeyini ölçmek amacıyla; Roy (2003) tarafından geliştirilen Asan ve diğerleri (2008) tarafından uyarlanan “Bireysel Değerler Envanteri” kullanılmıştır. Ölçek 47 maddeden ve disiplin sorumluluk, güven bağışlama, dürüstlük paylaşım, saygı doğruluk ve paylaşım sevgi olmak üzere 5 alt boyuttan oluşan 5’li likert tipli (1 kesinlikle katılmıyorum; 5 kesinlikle katılıyorum) bir ölçektir. Ölçekten alınacak en düşük puan 47’dir, en yüksek puan 235’dir.

Takım Sporlarında Şiddet Eğilimi Ölçeği: Çalışmaya katılan İç Anadolu Bölgesinde takım sporları yapan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin şiddet eğilim seviyelerini tespit etmek için Haskan ve Yıldırım (2012), tarafından geliştirilen “Takım Sporlarında Şiddet Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 17 maddeden ve fiziksel şiddet eğilimi, sözel şiddet eğilimi ve duygusal şiddet eğilimi olmak üzere 3 alt boyuttan oluşan 5’li likert tipli (1asla doğru değil; 5 tamamen doğru) bir ölçektir. Ölçekten alınacak en düşük puan 17 dir, en yüksek puan 85 dir. Katılımcıların puanları ne kadar yüksekse şiddet eğilimleri de o kadar yüksektir. Geçerlik ve güvenilirlik araştırmalarına ilişkin elde edilen sonuçlar, bu ölçeğin takım sporları yapan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin şiddet eğilimlerini ölçmek maksadıyla kullanılabileceğini göstermektedir.

Araştırma Yayın Etiği

Bu çalışma için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu’ndan 27.06.2022 tarihinde gerçekleştirilen toplantısında 12/118 sayılı karar neticesinde izin alınmıştır. Katılımcılar araştırmaya gönüllü bir şekilde katılım göstermiştir. Araştırmanın katılımcıları araştırma öncesi

araştırma hakkında detaylı bir şekilde bilgilendirilmiş ve akabinde araştırmaya katılım hususunda Bilgilendirilmiş Onam Formu ile araştırmaya katılım izinleri alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanılan veriler analiz edilmeden önce eksik ya da hatalı veriler kapsam dışı bırakılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde betimsel istatistikler kullanılmıştır. Normallik varsayımı grafiksel incelemeler ve çarpıklık-basıklık değerlerine dayalı olarak değerlendirilmiştir. George ve Mallery (2010) çarpıklık ve basıklık değerleri ± 2 aralığında olduğunda normallik açısından ciddi bir ihlal olmadığını ileri sürmektedir. Bu değerler ± 2 sınırını aştığında normallik açısından ihlal olduğu değerlendirilmiş ve non-parametrik testler uygulanmıştır. Araştırma hipotezlerinin test edilmesinde parametrik gözlemlenildiğinde t-testi ve tek yönlü varyans analizi gibi analizler uygulanmıştır. Normallik varsayımı için ihlal gözlemlenildiğinde Man-Whitney U ve Kruskal-Wallis gibi testler uygulanmıştır. Ayrıca değişkenler arası ilişkilerin incelenmesinde Pearson korelasyon, Spearman korelasyon analizleri uygulanmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki yordama etkisinin incelenmesinde ise basit ve çoklu doğrusal regresyon analizleri uygulanmıştır. Regresyon modelleri değerlendirilmeden önce çoklu ve tekli bağlantılılık sorunu, Tolerans ($.10 < Tol < .90$) ve VIF ($VIF < 10$) istatistikleri ve otokorelasyon sorunu olup olmadığı (Durbin-Watson istatistiği $p < .05$) gibi varsayımsal incelemeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulguların yanılma düzeyi %95 güven aralığında ve %5 yanılma düzeyinde değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde JAMOVI (2.3.21) programından faydalanılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin demografik ve kişisel bilgiler

Değişken	Düzye	f	%
Cinsiyet	Erkek	230	57,5
	Kadın	170	42,5
Üniversite	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	111	27,8
	Selçuk Üniversitesi	97	24,2
	Ankara Üniversitesi	82	20,5
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	110	27,5
Sınıf	1. Sınıf	114	28,5
	2. Sınıf	76	19
	3. Sınıf	104	26
	4. Sınıf	106	26,5
Bölüm	Antrenörlük Eğitimi	120	30
	Spor Yöneticiliği	159	39,8
	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	121	30,2
	Futbol	121	30,2
Spor Branşı	Basketbol	41	10,2
	Voleybol	88	22
	Hentbol	31	7,7
	Diğer	119	29,7

Tablo 1’de Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler gösterilmiştir. Demografik ve kişisel bilgiler incelendiğinde katılımcıların cinsiyet değişkenine göre %57,5’i erkek, %42,5’i kadın; Üniversite değişkenine göre %27,8’i Karamanoğlu Mehmet Bey üniversitesi, %24,2’si Selçuk Üniversitesi, %20,5’i Ankara Üniversitesi, %27,5’i Sivas Cumhuriyet Üniversitesi; sınıf değişkenine göre %28,5’i 1.sınıf, %19’u 2.sınıf, %26’sı 3.sınıf, %26,5’i 4.sınıf; bölüm değişkenine göre %30’u antrenörlük; %39,8’i spor yöneticiliği, %30,2’si beden eğitimi öğretmenliği; spor branşı değişkenine göre %30,2’si futbol, %10,2’si basketbol, %22’si voleybol, %7,7’si hentbol, %29,7’si diğer olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Bireysel değerler envanteri ve takım sporları şiddet eğilimi ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler

Envanter/Ölçek	Alt Boyutlar	Ort.	Med.	S	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Bireysel Değerler Envanteri	Disiplin Sorumluluk	4.23	4.38	0,61	1,06	5,00	-1,58	4,58
	Güven Bağışlama	3.01	3.00	0,50	1,45	4,55	0,25	0,19
	Dürüstlük Paylaşım	4.04	4.22	0,56	1,22	5,00	-1,51	3,64
	Saygı Doğruluk	3.36	3.33	0,49	1,83	5,00	0,18	1,00
	Paylaşım Sevgi	4.28	4.50	0,68	1,00	5,00	-1,09	1,52
Takım Sporları Şiddet Eğilimi Ölçeği	Fiziksel Şiddet	2.45	2.29	1,11	1,00	5,00	0,44	-0,74
	Sözel Şiddet	1.70	1.17	0,92	1,00	5,00	1,36	1,10
	Duygusal Şiddet	1.43	1.00	0,83	1,00	5,00	2,22	4,60

Not: Ort. = Ortalama, Med. = Medyan, Ss = Standart sapma, Min = En düşük değer, Max = En yüksek değer, Düşük (1,00 - 2,33), Orta (2,34 - 3,66), Yüksek (3,67 - 5,00)

Tablo 2’de araştırmada kullanılan bireysel değerler envanteri ve takım sporları şiddet eğilimi ölçeğine ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Bireysel değer envanteri alt boyutları incelendiğinde araştırma grubunda bulunan bireylerin ortalama puanlarının disiplin sorumluluk, dürüstlük-paylaşım ve paylaşım-sevgi boyutlarında yüksek düzeyde olduğu ve güven bağışlama ve saygı-doğruluk boyutlarında orta düzeyde olduğu gözlenmiştir. Genel olarak bireylerin bu değerlere önem verdiklerini söylenebilir. Şiddet eğilimlerinin ise tüm boyutlarda düşük düzeyde olduğu gözlenmiştir. Buna göre bireylerin fiziksel, sözel ve duygusal şiddet eğilimlerinin takım sporlarında düşük olduğu söylenebilir. Ek olarak verilerin dağılım yapısı incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin çoğu boyutta $\pm 1,5$ aralığında olduğu gözlenmiştir. Bu boyutlarda normallik açısından ciddi bir varsayım ihlali gözlenmemiştir. Fakat, disiplin-sorumluluk boyutunda basıklık değeri ve duygusal şiddet boyutunda çarpıklık ve basıklık değerleri bu aralığın dışında kalmıştır. Bu boyutlarda normallik varsayımı açısından varsayım ihlali gözlenmiştir.

BULGULAR**Tablo 3.** Cinsiyet değişkenine göre T-testi ve Mann-Whitney U testi sonuçları

	Grup	f	Ort.	Med.	Ss	Sonuç	Etki Büyüklüğü ^a
Disiplin Sorumluluk	Erkek	230	4,17	4,31	0,64	U = 17270	RBC = ,12
	Kadın	170	4,30	4,44	0,55	p = ,046*	
Güven Bağışlama	Erkek	230	3,05	3,00	0,46	t = 1,69	-
	Kadın	170	2,97	2,91	0,55	p = ,092	
Dürüstlük Paylaşım	Erkek	230	3,99	4,11	0,58	U = 17595	-
	Kadın	170	4,10	4,22	0,52	p = ,086	
Saygı Doğruluk	Erkek	230	3,35	3,33	0,50	t = - ,20	-
	Kadın	170	3,36	3,33	0,47	p = ,842	
Paylaşım Sevgi	Erkek	230	4,24	4,50	0,71	t = -1,29	-
	Kadın	170	4,33	4,50	0,64	p = ,197	
Fiziksel Şiddet	Erkek	230	2,71	2,71	1,11	t = 5,72	Cohen's d = ,58
	Kadın	170	2,09	1,86	1,01	p <,001**	
Sözel Şiddet	Erkek	230	1,93	1,67	0,98	t = 6,22 ^b	Cohen's d = ,61
	Kadın	170	1,40	1,00	0,74	p <,001**	
Duygusal Şiddet	Erkek	230	1,55	1,00	0,91	U = 15984	RBC = ,18
	Kadın	170	1,27	1,00	0,68	p <,001**	

Not: *p<,05 anlamlılık düzeyi, **p<,001 anlamlılık düzeyi, f= Frekans dağılımı, Ort. = Ortalama, Med. = Medyan, S = Standart sapma, ^a = p değeri anlamlı sonuçlar için etki büyüklüğü raporlanmıştır. ^b = Eşit varyans varsayımı sağlanmadığı için Welch's t testi raporlanmıştır.

Tablo 3'te cinsiyet değişkenine ilişkin bağımsız örneklem T-testi ve Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Bireysel değerler envanterinin Disiplin Sorumluluk alt boyutunda kadın ve erkek grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur (U = 17270, p = ,046). Etki büyüklüğü küçük etkiye işaret etmektedir (RBC = ,12). Kadınların Disiplin Sorumluluk puanları erkeklere kıyasla daha yüksektir. Bireysel değerler envanterinin diğer alt boyutlarında cinsiyet grupları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Takım sporları için şiddet eğilimi ölçeğinin tüm alt boyutlarında kadın ve erkek grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Fiziksel Şiddet için t = 5,72 ve p <,001; Sözel Şiddet için t = 6,22 ve p <,001; Duygusal Şiddet için U = 15984 ve p <,001). Etki büyüklükleri Fiziksel Şiddet ve Sözel Şiddet için orta düzey etkiye ve Duygusal Şiddet için küçük etkiye işaret etmektedir (Fiziksel Şiddet için d = ,58; Sözel şiddet için d = ,61; Duygusal şiddet için RBC = ,18). Tüm alt boyutlarda erkeklerin şiddet eğilimi puanları kadınlara kıyasla daha yüksektir.

Tablo 4. Sınıf değişkenine göre şiddet eğilimine ilişkin tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis sonuçları

Değişken	Düzyey	f	Ort.	S	Sonuç
Fiziksel Şiddet	1.Sınıf	114	2,23	1,05	F = 2,98 p = ,031* TukeyHSD = 1 < 4*
	2. Sınıf	76	2,36	1,10	
	3. Sınıf	104	2,52	1,09	
	4. Sınıf	105	2,66	1,17	
Sözel Şiddet ^a	1.Sınıf	114	1,59	0,87	F = 2,12 p = ,098
	2. Sınıf	76	1,59	0,81	
	3. Sınıf	104	1,7	0,83	
	4. Sınıf	105	1,9	1,11	
Duygusal Şiddet ^b	1.Sınıf	114	1,38	,83	X ² = 5,47 p = ,140
	2. Sınıf	76	1,39	,71	
	3. Sınıf	104	1,44	,83	
	4. Sınıf	105	1,52	,91	

Not: p<,05 anlamlılık düzeyi, f = Frekans, Ort. = Ortalama, S = Standart Sapma, ^a= Eşit varyans varsayımı karşılanmadığı için Welch's F testi raporlanmıştır. ^b= Normallik varsayımı karşılanmadığı için Kruskal-Wallis sonuçları raporlanmıştır.

Tablo 4'te sınıf değişkenine göre şiddet eğilimine ilişkin tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis sonuçları gösterilmiştir. Fiziksel şiddet alt boyutunda en az iki sınıf düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur (F = 2,98 ve p = ,031). TukeyHSD ile yapılan ikili karşılaştırmalarda ise 1. sınıf ile 4. sınıf arasında anlamlı fark bulunmuştur (Ortalama fark = -,43 ve p = 0,020). 4. sınıftaki bireylerin fiziksel şiddet eğilimi 1. sınıftaki bireylere kıyasla daha yüksektir. Şiddet eğiliminin diğer boyutlarında sınıf değişkeni açısından anlamlı fark bulunmamıştır (Sözel Şiddet: F = 2,28 ve p = ,081; Duygusal Şiddet: X² = 5,47 ve p = ,140).

Tablo 5. Sınıf değişkenine göre bireysel değerlere ilişkin tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis sonuçları.

Değişken	Düzyey	f	Ort.	Ss	Sonuç
Disiplin Sorumluluk ^a	1.Sınıf	114	4,21	0,70	X ² = ,373 p = ,946
	2. Sınıf	77	4,23	0,58	
	3. Sınıf	104	4,26	0,51	
	4. Sınıf	105	4,21	0,60	
Güven Bağışlama ^b	1.Sınıf	114	3,07	0,54	F = 2,37 p = ,070
	2. Sınıf	77	2,97	0,41	
	3. Sınıf	104	2,93	0,51	
	4. Sınıf	105	3,06	0,49	
Dürüstlük Paylaşım ^a	1.Sınıf	114	4,01	0,67	X ² = 1,44 p = ,695
	2. Sınıf	77	4,03	0,53	
	3. Sınıf	104	4,11	0,46	
	4. Sınıf	105	4,01	0,54	

Tablo 5. Devamı...

Değişken	Düzy	F	Ort.	Ss	Sonuç
Saygı Doğruluk ^b	1.Sınıf	114	3,36	0,54	F = ,42 p = ,741
	2. Sınıf	77	3,33	0,41	
	3. Sınıf	104	3,34	0,46	
	4. Sınıf	105	3,40	0,51	
Paylaşım Sevgi ^b	1.Sınıf	114	4,25	0,74	F = ,23 p = ,874
	2. Sınıf	77	4,28	0,61	
	3. Sınıf	104	4,32	0,62	
	4. Sınıf	105	4,25	0,74	

Not: f = Frekans, Ort. = Ortalama, Ss = Standart sapma, ^a = Kruskal-Wallis sonuçları raporlanmıştır.
^b = Tek yönlü varyans analizi raporlanmıştır.

Tablo 5'te sınıf değişkenine göre bireysel değerlere ilişkin tek yönlü varyans analizi (One-way Anova) ve Kruskal-Wallis sonuçlarına yer verilmiştir. Bireysel değerlerin tüm boyutlarında sınıf düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Disiplin ve Sorumluluk için $X^2 = ,373$ $p = ,946$; Güven Bağışlama için $F = 2,37$ ve $p = ,070$; Dürüstlük Paylaşım için $X^2 = 1,44$ ve $p = ,695$; Saygı Doğruluk için $F = ,42$ ve $p = ,741$; Paylaşım Sevgi için $F = ,23$ ve $p = ,874$). Bütün sınıf düzeylerindeki bireyler her alt boyut için benzer puanlara sahiptir.

Tablo 6. Branş değişkenine göre şiddet eğilimine ilişkin tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis sonuçları

Değişken	Düzy	f	Ort.	S	Sonuç
Fiziksel Şiddet	Futbol	121	2,67	1,11	F = 5,24 p <,001
	Basketbol	41	2,38	1,09	
	Voleybol	88	2,43	1,17	
	Hentbol	31	1,83	0,85	
	Diğer	119	2,42	1,08	
Sözel Şiddet ^a	Futbol	121	1,86	0,94	F = 2,54 p = ,043
	Basketbol	41	1,72	0,96	
	Voleybol	88	1,7	1,01	
	Hentbol	31	1,39	0,71	
	Diğer	119	1,63	0,86	
Duygusal Şiddet ^b	Futbol	121	1,57	0,86	$X^2 = 12,3$ p = ,015
	Basketbol	41	1,4	1,00	
	Voleybol	88	1,32	0,69	
	Hentbol	31	1,2	0,69	
	Diğer	119	1,45	0,84	

^a = Eşit varyans varsayımı sağlanmadığı için Welch's F testi raporlanmıştır.

Tablo 6'da branş değişkenine göre şiddet eğilimlerine ilişkin tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis sonuçlarına yer verilmiştir. Şiddet eğilimlerinin tüm alt boyutlarında branş

değişkenine göre anlamlı fark bulunmuştur (Fiziksel Şiddet için $F = 5,24$ ve $p < ,001$; Sözel Şiddet için $F = 2,54$ ve $p = ,043$; Duygusal Şiddet için $X^2 = 12,3$ ve $p = ,015$). TukeyHSD ile yapılan ikili karşılaştırmalara göre Fiziksel Şiddet boyutunda futbol ve hentbol branşları arasında fark bulunmuştur (Ortalama farkı = ,84 ve $p < ,01$). Futbolcuların fiziksel şiddet eğilimi daha yüksektir. Games-Howell ile yapılan ikili karşılaştırmalara göre Sözel Şiddet boyutunda futbol ve hentbol branşları arasında fark bulunmuştur (Ortalama farkı = ,48 ve $p < ,05$). Futbolcuların sözel şiddet eğilimi daha yüksektir. Dwass-Steel-Critchlow-Fligner testi ile yapılan ikili karşılaştırmalara göre futbol ve hentbol branşları arasındaki fark anlamlı değildir, ancak anlamlılığa yakın fark bulunmuştur ($W = -3,85$ ve $p = ,051$). Futbolcuların duygusal şiddet eğilimi daha yüksektir.

Tablo 7. Branş değişkenine göre bireysel değerlere ilişkin tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis sonuçları.

Değişken	Düzye	f	Ort.	Ss	Sonuç
Disiplin Sorumluluk	Futbol	121	4,18	0,66	$X^2 = 2,05$ $p = ,727$
	Basketbol	41	4,24	0,65	
	Voleybol	88	4,24	0,59	
	Hentbol	31	4,3	0,72	
	Diğer	119	4,25	0,51	
Güven Bağışlama	Futbol	121	2,99	0,45	$F = 2,41$ $p = ,053$
	Basketbol	41	3,24	0,49	
	Voleybol	88	3	0,51	
	Hentbol	31	3,09	0,61	
	Diğer	119	2,98	0,59	
Dürüstlük Paylaşım	Futbol	121	3,99	0,60	$X^2 = 2,38$ $p = ,666$
	Basketbol	41	4,11	0,54	
	Voleybol	88	4,04	0,56	
	Hentbol	31	4,07	0,73	
	Diğer	119	4,07	0,48	
Saygı Doğruluk	Futbol	121	3,33	0,47	$F = ,55$ $p = ,700$
	Basketbol	41	3,43	0,60	
	Voleybol	88	3,33	0,43	
	Hentbol	31	3,33	0,55	
	Diğer	119	3,39	0,49	
Paylaşım Sevgi	Futbol	121	4,21	0,73	$F = ,67$ $p = ,615$
	Basketbol	41	4,31	0,65	
	Voleybol	88	4,36	0,65	
	Hentbol	31	4,35	0,82	
	Diğer	119	4,26	0,63	

Tablo 7’de branş değişkenine göre bireysel değerlere ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir. Bireysel değerlerin tüm boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. (Disiplin Sorumluluk için $X^2 = 2,05$ $p = ,727$; Güven Bağışlama için $F = 2,41$ ve $p = ,053$; Dürüstlük Paylaşım için $X^2 = 2,38$ $p = ,666$; Saygı Doğruluk için $F = ,55$ $p = ,700$; Paylaşım Sevgi için $F = ,67$ $p = ,615$). Bütün branş değişkenlerinde bireysel değer puanlarının benzer olduğu gözlenmiştir.

Tablo 8. Değişkenler arası korelasyon analizi sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1 Disiplin Sorumluluk	—							
2 Güven Bağışlama	0,03	—						
3 Dürüstlük Paylaşım	0,75***	0,01	—					
4 Saygı Doğruluk	0,22***	0,22***	0,23***	—				
5 Paylaşım Sevgi	0,68***	0,07	0,69***	0,16**	—			
6 Fiziksel Şiddet	-0,27***	0,02	-0,19***	0,02	-0,33***	—		
7 Sözel Şiddet	-0,36***	0,01	-0,34***	-0,03	-0,36***	0,61***	—	
8 Duygusal Şiddet	0,32***	0,03	0,31***	0,04	-0,32***	0,44***	0,67***	—

Not: * $p < ,05$, ** $p < ,01$, *** $p < ,001$

Tablo 8’de bağımlı ve bağımsız değişkenler arası ilişkilere yer verilmiştir. Fiziksel şiddet eğilimi ile Disiplin Sorumluluk, Dürüstlük Paylaşım ve Paylaşım Sevgi değerleri negatif yönlü anlamlı ilişkilidir (Sırasıyla $r = -,27$ ve $p < ,001$; $r = -,19$ ve $p < ,001$; $r = -,33$ ve $p < ,001$). Sözel şiddet eğilimi ile Disiplin Sorumluluk, Dürüstlük Paylaşım ve Paylaşım Sevgi değerleri negatif yönlü anlamlı ilişkilidir (Sırasıyla $r = -,36$ ve $p < ,001$; $r = -,34$ ve $p < ,001$; $r = -,36$ ve $p < ,001$). Duygusal şiddet eğilimi ile Disiplin Sorumluluk, Dürüstlük Paylaşım ve Paylaşım Sevgi değerleri negatif yönlü anlamlı ilişkilidir (Sırasıyla $r = -,32$ ve $p < ,001$; $r = -,31$ ve $p < ,001$; $r = -,32$ ve $p < ,001$). Disiplin Sorumluluk, Dürüstlük Paylaşım ve Paylaşım Sevgi boyutlarında puanları yüksek olanların Fiziksel Şiddet, Sözel Şiddet ve Duygusal Şiddet eğilimleri düşük bulunmuştur. Güven Bağışlama ve Saygı Doğruluk boyutları şiddet eğiliminin hiçbir boyutu ile anlamlı ilişkisi bulunmamıştır ($p > ,05$). Buna göre şiddet eğiliminin yordanmasına yönelik kurulan regresyon modellerine şiddet eğilimi ile ilişkili olan bireysel değerler dahil edilmiştir.

Fiziksel şiddet eğiliminin yordanmasına yönelik çoklu doğrusal regresyon modeli kurulmuştur. Model indirgeme çalışması ile yordama etkisi anlamlı bulunmayan Disiplin-Sorumluluk, Güven-Bağışlama, Dürüstlük-Paylaşım ve Saygı-Doğruluk değişkenleri modelden çıkarılmıştır. En sade model ile en geniş model ANOVA ile karşılaştırılmış ve modeller arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p > ,05$). Buna göre en sade modelin raporlanmasına karar verilmiştir. Kurulan modelin açıklayıcılığı ,90’nın altındadır. Tol değeri ,10’un üzerinde ve VIF değeri 5’in altındadır ($R^2 = ,08$, Tol = ,92 ve VIF = 1,09). Buna göre modelde çoklu bağlantı ve teklik sorunu gözlenmemiştir. Ek olarak Durbin-Watson istatistiği hesaplanmış ve anlamlı otokorelasyon sorunu gözlenmemiştir ($D-W = 1,85$ ve $p = ,130$). Fiziksel şiddetin yordanmasına yönelik en sade regresyon modeli Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Fiziksel şiddetin yordanmasına yönelik basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

	B	Std. Hata	t	p	β	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Sabit	4,38	0,34	12,91	<,001			
Paylaşım Sevgi	-0,45	0,08	-5,77	<,001	-,28	-,37	-,18

Not: B = Regresyon Katsayısı, β = Standardize Edilmiş Regresyon Katsayısı

Tablo 9’da fiziksel şiddetin yordanmasına yönelik Paylaşım Sevgi değişkeninin yordama etkisinin incelendiği model %95 güven düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($F_{(1, 398)} = 33,2$ ve $p <,001$). Modelin açıklayıcılığı küçük etkiye işaret etmektedir ($R^2 = ,08$). Paylaşım Sevgi değişkeni fiziksel şiddet eğilimindeki varyansın %8’ini açıklamaktadır. Paylaşım Sevgi değişkeninde ortaya çıkan 1 birimlik artış fiziksel şiddet eğiliminde ortaya çıkan ,45 birimlik düşüşle anlamlı ilişkilidir ($t = -5,77$ ve $p <,001$). Kurulan regresyon modelinin denklemine aşağıda yer verilmiştir.

$$\text{Fiziksel Şiddet Eğilimi} = 4,38 + -,45 * \text{Paylaşım Sevgi Puanı}$$

Sözel şiddet eğiliminin yordanmasına yönelik Disiplin Sorumluluk, Dürüstlük Paylaşım ve Paylaşım Sevgi boyutlarının yordama etkisinin incelendiği çoklu doğrusal regresyon modeli kurulmuştur. Model indirgeme çalışması ile yordama etkisi anlamlı bulunmayan Disiplin Sorumluluk boyutu modelden çıkarılmıştır. En sade model ile en geniş model ANOVA ile karşılaştırılmış ve modeller arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p >,05$). Bu nedenle en sade modelin raporlanmasına karar verilmiştir. Kurulan modelin açıklayıcılığı ,90’nın altındadır, Tol değeri ,10’un üzerinde ve VIF değeri 5’in altındadır ($R^2 = ,13$, Tol = ,87 ve VIF = 1,15). Buna göre modelde çoklu bağlantı ve tekillik sorunu gözlenmemiştir. Ek olarak Durbin-Watson istatistiği hesaplanmış ve anlamlı otokorelasyon sorunu gözlenmemiştir ($D-W = 1,82$ ve $p = ,070$). Sözel şiddetin yordanmasına yönelik en sade regresyon modeline Tablo 10’da yer verilmiştir.

Tablo 10. Sözel şiddetin yordanmasına yönelik çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

	B	Std. Hata	t	p	β	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Sabit	2,95	0,41	7,19	<,001			
Paylaşım Sevgi	-0,29	0,10	-3,06	0,002	-0,22	-0,35	-0,08
Dürüstlük Paylaşım	-0,16	0,07	-2,39	0,017	-0,17	-0,31	-0,03

Not: B = Regresyon Katsayısı, β = Standardize Edilmiş Regresyon Katsayısı *Dürüstlük Paylaşım değişkeni için normallik varsayımı karşılanmadığı için puanlar standardize edilmiştir.

Tablo 10’da sözel şiddetin yordanmasına yönelik Paylaşım Sevgi ve Dürüstlük Paylaşım boyutlarının yordama etkisinin incelendiği model %95 güven düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 397)} = 29,3$ ve $p <,001$). Modelin açıklayıcılığı orta düzeye yakın etkiye işaret etmektedir ($R^2 = ,13$ ve Düzeltilmiş $R^2 = ,12$). Yordayıcı değişkenler sözel şiddet eğilimindeki varyansın yaklaşık olarak %12’sini açıklamaktadır. Paylaşım Sevgi boyutunda gerçekleşen 1 birimlik artış sözel şiddet eğiliminde gerçekleşen -,29 birimlik düşüşle anlamlı ilişkilidir ($t = -3,06$ ve $p = ,002$). Dürüstlük Paylaşım boyutunda meydana gelen 1 birimlik artış sözel şiddet eğiliminde

meydana gelen -,16 birimlik düşüşle anlamlı ilişkilidir ($t = -2,39$ ve $p=0,017$). Kurulan regresyon modeline aşağıda yer verilmiştir.

$$\text{Sözel Şiddet Eğilimi} = 2,95 + -,29 * \text{Paylaşım Sevgi Puanı} -,16 * \text{Dürüstlük Paylaşım Puanı}$$

Duygusal şiddet eğiliminin yordanmasına yönelik Disiplin Sorumluluk, Dürüstlük Paylaşım ve Paylaşım Sevgi boyutlarının yordama etkisinin incelendiği çoklu doğrusal regresyon modeli kurulmuştur. Model indirgeme çalışması ile yordama etkisi anlamlı bulunmayan Disiplin Sorumluluk boyutu modelden çıkarılmıştır. En sade model ile en geniş model ANOVA ile karşılaştırılmış ve modeller arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>,05$). Bu nedenle en sade modelin raporlanmasına karar verilmiştir. Kurulan modelin açıklayıcılığı ,90'nın altındadır, Tol değeri ,10'un üzerinde ve VIF değeri 5'in altındadır ($R^2 = ,14$, Tol = ,86 ve VIF = 1,16). Buna göre modelde çoklu bağlantı ve teklik sorunu gözlenmemiştir. Ek olarak Durbin-Watson istatistiği hesaplanmış ve anlamlı otokorelasyon sorunu gözlenmemiştir ($D-W = 1,90$ ve $p=,340$). Duygusal şiddetin yordanmasına yönelik en sade regresyon modeli Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Duygusal şiddetin yordanmasına yönelik çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

	B	Std. Hata	t	p	β	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Sabit	1,08	0,44	2,45	0,015			
Paylaşım Sevgi	-0,25	0,10	-2,47	0,014	-0,17	-0,31	-0,04
Dürüstlük Paylaşım*	-0,23	0,07	-3,35	<,001	-0,23	-0,37	-0,10

Not: B = Regresyon Katsayısı, β = Standardize Edilmiş Regresyon Katsayısı *Duygusal Şiddet ve Dürüstlük Paylaşım değişkeni için normallik varsayımı karşılanmadığı için puanlar standardize edilmiştir.

Tablo 11'de Duygusal şiddetin yordanmasına yönelik Paylaşım Sevgi ve Dürüstlük Paylaşım boyutlarının yordama etkisinin incelendiği model %95 güven düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 397)} = 33,4$ ve $p<,001$). Modelin açıklayıcılığı orta düzey etkiye işaret etmektedir ($R^2 = ,14$ ve Düzeltilmiş $R^2 = ,14$). Yordayıcı değişkenler sözel şiddet eğilimindeki varyansın yaklaşık olarak %14'ünü açıklamaktadır. Paylaşım Sevgi boyutunda meydana gelen 1 birimlik artış sözel şiddet eğiliminde meydana gelen -,25 birimlik düşüşle anlamlı ilişkilidir ($t = -2,47$ ve $p=,014$). Dürüstlük Paylaşım boyutunda meydana gelen 1 birimlik artış sözel şiddet eğiliminde meydana gelen -,23 birimlik düşüşle anlamlı ilişkilidir ($t = -3,35$ ve $p<,001$). Kurulan regresyon modeline aşağıda yer verilmiştir.

$$\text{Sözel Şiddet Eğilimi} = 1,08 + -,25 * \text{Paylaşım Sevgi Puanı} -,23 * \text{Dürüstlük Paylaşım Puanı}$$

TARTIŞMA

Katılımcıların cinsiyet değişkenine ilişkin bağımsız örneklem T-testi ve Mann-Whitney U testi kadın sonuçlara göre Bireysel Değerler Envanterinin Disiplin Sorumluluk alt boyutunda kadın ve erkek grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bireysel değerler envanterinin diğer alt boyutlarında cinsiyet grupları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Kadınların disiplin sorumluluk puanları erkeklere kıyasla daha yüksektir. Kesici'nin (2018) lise öğrencileri ile Küçükbiş ve ark., (2022) "Ergen öğrencileri ile yine Aydın'ın (2016) Beden eğitimi öğretmenleriyle yaptığı çalışmasında bireysel değerler envanterinin disiplin sorumluluk dışındaki diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Disiplin sorumluluk alt boyutunda ise kadınların erkeklerden daha fazla disiplin ve sorumluluk sahibi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kadınların çocukluktan itibaren ailelerinin ev işlerinde annelerine yardım etme, kardeşlerine bakma gibi erken yaşlarda görevler alması kadınların disiplin ve sorumluluk duygusunun erkeklere göre daha fazla çıkmasına sebep olduğu söylenebilir. Aynı zamanda içinde yaşadığımız kültürün kadınlara daha çok sorumluluk yüklemesinde kadınlarda disiplin ve sorumluluk duygusunun fazla olmasına neden olduğu söylenebilir.

Takım sporları için şiddet eğilimi ölçeğinin Fiziksel şiddet, Sözel şiddet ve Duygusal şiddet alt boyutlarında kadın ve erkek grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Tüm alt boyutlarda erkeklerin şiddet eğilimi puanları kadınlara kıyasla daha yüksektir. Çetinkaya'nın (2013) üniversite öğrencileri ile, Gençoğlu ve ark., (2014) tarafından yapılmış olan bir araştırmada, cinsiyet değişkenine göre şiddet eğilimlerinde anlamlı fark bulunmuş, erkeklerin şiddet eğilim düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yine Güllü (2018) yapmış olduğu çalışmada Kadın sporcular ile erkek sporcular arasında sosyal normlara uyum ve rakibe saygı alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Geleneksel toplumsal cinsiyet algısı, kadını bağımlı ve pasif hale getirirken, erkeği evin geçimini sağlama, ailenin korunması, "erkek" gibi davranması gibi ağır yük ve sorumluluklar taşımaya yönlendirmektedir (Uçtu ve Karahan, 2016). Bir başka ifade ile erkeklerin hem açık hem de örtük bir şekilde farklı yollarla kültürel ve politik olarak şiddeti uygulamaya zorlandığı belirtilmektedir (Körükçü ve ark., 2012). Ayrıca ailelerin erkek çocukları yetiştirme biçimleri de erkek öğrencilerin şiddet eğilimi düzeylerinin kadınlara göre fazla olmasına sebep olduğu söylenebilir.

Katılımcıların sınıf değişkenine göre şiddet eğilimine ilişkin tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis sonuçlarına göre fiziksel şiddet alt boyutunda en az iki sınıf düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur. TukeyHSD ile yapılan ikili karşılaştırmalarda ise 1. sınıf ile 4. sınıf arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 4. sınıftaki bireylerin fiziksel şiddet eğilimi 1. sınıftaki bireylere kıyasla daha yüksektir. Çalışmada şiddet eğilimlerinin ortalamasını incelediğimizde öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça şiddet eğiliminde arttığı görülmektedir. Kılıkış'ın (2019) yapmış olduğu çalışmada, Göldağ'ın (2015) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin şiddet ve saldırganlık düzeyleri sınıf düzeyleri arttıkça artış meydana geldiği sonucunu bulmuşlardır. Bir başka çalışmada ise Güllü (2018) yapmış olduğu çalışmada 1.sınıf öğrencilerinin sportmenlik yönelimleri diğer sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeydir. Öğrencilerin birinci sınıftan itibaren üniversite ortamına alışması, yaşadığı çevrede insan ilişkilerinin giderek artması,

üniversite ortamlarında bazı taraftar grupları gibi şiddet ortamının bulunabileceği bir çok grup içine dahil olması aslında öğrencilerin şiddet eğilimlerinin artışına neden olduğu söylenebilir.

Katılımcıların sınıf değişkenine göre bireysel değerlere ilişkin tek yönlü varyans analizi (One-way Anova) ve Kruskal-Wallis sonuçlarına göre bireysel değerlerin tüm boyutlarında sınıf düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Spor bilimleri fakültesi ders içerikleri ve eğitim yöntemi değerleri yükseltecek veya azaltacak dersler barındırmadığı için değerleri sınıf düzeyine göre etkileyecek bir durum söz konusu olmadığı için anlamlı bir farklılık ortaya çıkmadığını söyleyebiliriz.

Katılımcıların branş değişkenine göre şiddet eğilimlerine ilişkin tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis sonuçlarına göre şiddet eğilimlerinin tüm alt boyutlarında branş değişkenine göre anlamlı fark bulunmuştur. TukeyHSD ile yapılan ikili karşılaştırmalara göre fiziksel Şiddet boyutunda futbol ve hentbol branşları arasında fark bulunmuştur. Futbolcuların fiziksel şiddet eğilimi daha yüksektir. Games-Howell ile yapılan ikili karşılaştırmalara göre Sözel Şiddet boyutunda futbol ve hentbol branşları arasında fark bulunmuştur. Futbolcuların sözel şiddet eğilimi daha yüksektir. Dwass-Steel-Critchlow-Fligner testi ile yapılan ikili karşılaştırmalara göre futbol ve hentbol branşları arasındaki fark anlamlı değildir, ancak anlamlılığa yakın fark bulunmuştur. Futbolcuların duygusal şiddet eğilimi hentbolculara göre daha yüksektir. Genel olarak baktığımızda futbol branşının şiddet eğilimi diğer branşlara nazaran daha yüksek çıkmaktadır. Bunun sebebi dünya genelinde en yaygın branşın futbol olması ve dolayısıyla güçlü bir rekabet içermektedir bunun sonucu olarak da hırsın artmasıyla şiddete başvurmanın da arttığını söyleyebiliriz. Aynı zamanda futbol sahaları ise çoğunlukla bir ritüel olarak algılanan şiddetin dışı yansıtılması için müsait yerler olarak görülmektedir (Frosdick ve Marsh, 2005). Diğer taraftan şiddet ve saldırganlık takım sporlarının, özellikle de futbolun kendi tabiatından gelmektedir. Daha farklı bir bakış açısıyla kalelerini kontrol altına aldıktan sonra, savaşmak için mevzilere yerleşmiş iki düşman ordusunun muharebeye başlaması gibi görülmüştür. Futbol sahası, savaş meydanının bir minyatürüdür. Futbol oyun alanındaki kalenin bulunduğu bölge can pahasına müdafaa edilmesi gereken bir mevzi gibidir. Oyuncular asker antrenör komutan, seyircilerse gerektiğinde seferber olacak sivil savunma mangalarıdır, milisler gibidir. Bu oyun planı çerçevesinde örgütlenen bir spor branşında, seyircinin seyirciyi, oyuncunun oyuncuyu düşman olarak görmesi doğal bir durumdur. Aralarındaki sürtüşme ufak bir davranış veya söz ile kanlı kavgaya dönüşebilmektedir (Demiryürek, 2003). Sonuç olarak sporda şiddet ile ilgili literatür çalışmalara bakıldığında şiddet olaylarının çoğunluğu futbol üzerine olduğu görülmektedir. Gülle ve arkadaşlarının (2020) ve Acet'in (1997) yapmış olduğu çalışmalarında futbol seyircisinin grup içerisindeki davranışlarda daha saldırgan ve şiddete meyilli olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Katılımcıların branş değişkenine göre bireysel değerlere ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçlarına göre bireysel değerlerin tüm boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Atalay (2016) yapmış olduğu çalışmada spor branşı değişkeni ile adilce kazanmayı koruma alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yine Akandere ve ark., (2009) yapmış oldukları çalışmada sportif branşların ahlaki yargı düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Sonuç olarak hangi spor branşı yapılırsa yapılsın yapılan spor branşının niteliği değerleri etkileyecek bir durumu ortaya çıkarmadığını söyleyebiliriz.

Çalışmamızda da gerçekleştirilen korelasyon analizi sonuçları öğrencilerin değerler eğilimi yükseldikçe şiddet eğilimlerinin azaldığı görülmektedir. Değerlerin zayıflamaya başladığı bir durumda şiddetin artış göstermesi beklenen bir durum olduğunu söylemek mümkündür (Güneş, 2015). Diğer taraftan antrenör ve sporcuların değerlerine bağlılığı ve sahip olduğu vicdani duyguları yükseldikçe, aynı şekilde olumlu davranışlar ortaya koyma durumlarında da artış meydana geldiği söylenebilir (Akgül ve Gül, 2022). İnsanları toplu yaşadığı ortamda toplumsal düzenin sağlanmasında, insanların birbirlerine olan saygı, hoşgörü ve yardımseverlik gibi değerlerin olmasında etkisi bulunduğunu söyleyebiliriz. İnsanların bu değerleri benimsemediği veya içselleştirmede olduğu bir durumda şiddetin ortaya çıkması muhtemeldir.

SONUÇ

Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin değerler ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelediğimiz çalışmamız, dolaylı yoldan da olsa sporda şiddetin nedenleri ve nasıl önlenebileceğine yönelik olarak fikir vermektedir. Şiddetin bir çok sebebi olduğu gibi şiddeti engelleyebilecek birçok yöntemde bulunmaktadır. Bunlardan birisi de eğitimidir. Değerler ve şiddet, insanın davranışlarına, düşüncelerine genelde ise hayatına yön gösteren olgulardır. Bir taraf iyi ve güzel olan tarafı belirtirken, diğer taraf bunun tam tersini belirtir. Değerler bireyler için bir yücelme ideali meydana getirirken, şiddet kolaylığı ve sıradanlığı ve anlık var olanı öngörmektedir. Sonuç olarak değerler - şiddet eğilimini, şiddet eğilimi ise insanların sahip oldukları değer seviyelerine etki etmektedir. Bireylerin sahip olduğu değerlere bağlılığı, bu değerleri içselleştirme seviyeleri ve empati kurabilme düzeyleri artış gösterdikçe bunun neticesinde şiddet eğilimi azalış göstermektedir. Sporcuların değerler düzeyinin artış göstermesi spor müsabakaları içerisinde fair play düzeylerinde de artışa sebep olacağı söylenebilir. Çalışmamızın sonucunda elde edilen bulgulara göre önerilere aşağıda yer verilmiştir.

ÖNERİLER

- 1- Çalışmamızın önerisi olarak spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin takım sporlarında şiddet eğilimlerini ortadan kaldırmak için spor bilimleri fakültesi'nde değerler ile alakalı dersler koyulabilir,
- 2- Araştırmamız 405 kişi ile gerçekleştirilmiştir, yapılacak diğer çalışmalarda daha büyük örneklem grupları incelenebilir.
- 3- Araştırmamız İç Anadolu Bölgesinde 'ki spor bilimleri fakültelerinde gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki çalışmalar diğer bölgelerdeki spor bilimleri fakülteleri ile gerçekleştirilebilir.
- 4- Araştırmamızda spor bilimleri fakültesi öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki çalışmalarda başka bölümlerde okuyan takım sporları sporcuları üzerinde araştırmalar yapılabilir.

- 5- Araştırmamız takım sporları yapan sporcular ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki çalışmalar bireysel sporcular üzerine yapılabilir.
- 6- Araştırmamız üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki çalışmalarda orta okul veya lise düzeyinde öğrencilerle yapılabilir.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı, İstatistik analiz, Makalenin hazırlanması, Verilerin Toplanması KAA ve HS tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığı

Tarih: 27.06.2022

Sayı/Karar No: 12/118

KAYNAKLAR

- Acet, M. (1997) *Futbol seyircisinin sosyo-kültürel yapısının şiddet eylemine etkisi, voleybol ve basketbol seyircileri ile karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akandere, M., Baştuğ, G., & Güler, E. D. (2009). Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/bsd/issue/53581/713988>
- Akgül, K. A., ve Gül, M. (2022). Güreş antrenörlerinin liderlik özellikleri ile ahlaki zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 21-25. Erişim adresi: <http://cuspor.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/70284/1098923>
- Akgül, M. H. (2019). *Profesyonel futbolcuların dini inançlarının incelenmesi ve dinin motivasyona etkisi*. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altın, Y., & Altın, S. (2023). Kişilik özelliklerinin sporda ahlaktan uzaklaşma davranışını yordama etkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 33(4), 204-213. <https://doi.org/10.17644/sbd.899827>
- Asan, T., Ekşi, F., Doğan, A., Ekşi, H. (2013). Bireysel değerler envanteri'nin dilsel eşdeğerlik geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 27(27), 15-38. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaeabd/issue/365/2046>
- Aydın, E. (2016). *Beden eğitimi öğretmenlerinin bireysel değerleri ile mesleki motivasyon ve mesleki yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Doktora tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aydın, M. Ş. (2018). *Açık toplumda din eğitimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aytan, M., Soyal, M., ve Attila, A. (2019). Takım sporu ve bireysel spor yapan spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin incelenmesi (İstanbul Esenyurt Üniversitesi Örneği). *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 20-29. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/besbid/issue/47294/567726>

- Barsbuğa, Y., Halvacıay, B., ve Onur, S.,(2022). Eskrim antrenörlerinin öfke ifade tarzlarının incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 61-66. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dujoss/issue/69271/1104977>
- Bulut, S.S. (2012). Gazi eğitim fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(3), 216-238. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/12843/155609>
- Canatan, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(1), 62-71. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yasad/issue/21799/234272>
- Çavdar, M. (2009) *İlköğretim öğretmenlerinin bireysel değerlerinin çok boyutlu incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkaya, S.K. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 21-43. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nesne/issue/10802/130318>
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.)*. Pearson Education, Inc.
- Demiryürek, M.S. (2003). *Futbolda şiddet olgusu ve futbol karşılaşmalarının güvenlik yönetimi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca değerler eğitimi*. Nobel Yayınları.
- Eraslan, M., Karafil, A.Y., Akgül, M.H., ve Korkmaz, S. (2017). Üniversiteler arası spor müsabakalarına katılan muay thai sporcularının şiddet eğilimlerinin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 404-412. <https://doi.org/10.20875/makusobed.359528>
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4),55-72. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29196/312580>
- Frosdick, S., ve Marsh P. (2005). *Football hooliganism*. Willan Publishing
- Gençoğlu, C., Kumcağız, H., ve Ersanlı, K. (2014). Ergenlerin şiddet eğilimine etki eden ailevi faktörler. *Electronic Turkish Studies*, 9(2). Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/265535/ergenlerin-siddet-egilimine-etki-eden-ailevi-faktorler>
- George, D., ve Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A Simple guide and reference, 17.0 update (10th ed.)*. Allyn & Bacon
- Göldağ, B. (2015). Öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyleri ve değer algıları, *Türk Bilim Dergisi*, 8(4), 1-15. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubav/issue/21541/231014>
- Gömlüksiz, M.N. (2007). *Lise öğrencilerinin toplumsal değerlere ilişkin tutumları: Elazığ ili örneği*. (Edt: R. Kaymakcan vd.), Değerler ve Eğitimi (724 -742). Dem yayıncılık.
- Gülle, M., Aktaş, Ö., ve Büyüктаş, B. (2020) Üniversite öğrencilerinin farklı değişkenler açısından takım özdeşleşme ve karşıt görüşe saygı düzeylerinin incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 53-60. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsbd/issue/57559/717427>
- Güllü, S. (2018). Sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi ile sportmenlik yönelimleri üzerine bir araştırma. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 190-204. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spormetre/issue/40788/482295>
- Güneş, A. (2015). *Lise öğrencilerinin şiddet ve değer eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Rize İli Örneği)*. Doktora tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Haskan, Ö., ve Yıldırım, İ. (2012). Şiddet eğilimi ölçeği'nin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 165-177. Erişim adresi: <https://toad.halileksi.net/olcek/siddet-egilimi-olcegi/>
- Hitlin, S., ve Piliavin, J. A. (2004). Values: Reviving a dormant concept. *annual review of sociology*, 30, 359–393. <http://www.jstor.org/stable/29737698>
- Işık, E., ve Demircioğlu, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin incelenmesi. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 3(2), 67-84. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tayjournal/issue/57153/806575>

- Kesici, A. (2018). Lise öğrencilerinin sorumluluk düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(3), 965-985. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/gefad/issue/42000/380376>
- Kılış, S. (2019). *Okul takımlarında faaliyet gösteren sporcu öğrencilerin saldırganlığa ve şiddete eğilimlerinin incelenmesi (Adana İli Örneği)*. Yüksek lisans tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Kirschenbaum, H. (1995). *100 Ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. Allyn & Bacon/Simon & Schuster Educational Group.
- Koyuncu, S.N. (2020). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda farklı bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin değer yönelimleri üzerine bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Körükçü, Ö., Kayır, G. Ö., & Kukulu, K. (2012). Kadına yönelik şiddetin sonlanmasında erkek işbirliği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(3), 396-413. <https://doi.org/10.5455/cap.20120424>
- Küçükbiş H.F., Özkurt B., ve Kaya, A. (2022). Examination of the levels of social support adolescent students receive in physical activities and individual and social responsibility levels of participants. *International Innovative Education Researcher*, 2(2), 347-372.
- Öngel, H.B. (1997). Sporda etik değerler açısından doping. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 68-79. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/gbesbd/issue/27952/301643>
- Robbins, S. P. (1994). *Örgütsel davranışın temelleri*. Anadolu Üniversitesi.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of human values*. Free Press.
- Roy, A. (2003). Factor analysis and initial validation of the personal values inventory. PhD thesis, Tennessee State University, USA.
- Siniren, M.A. (2018), *Ortaöğretim öğrencilerinin bireysel değer algılarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Tanriverdi, H. (2012). Spor ahlaki ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 5(8), 1071-1093. https://doi.org/10.9761/jasss_361
- Uçtu, A. K., & Karahan, N. (2016). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet algısı ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve toplum bilimleri araştırmaları dergisi*, 5(8), 2882-2905. <https://doi.org/10.15869/itobiad.267086>
- Waddington, I. (2002). *Sport, health and drugs: A Critical sociological perspective*. Taylor & Francis.

